

Struktura Magocsiho monografie sleduje periodizaci karpatorusínského vývoje od jeho počátku v evropském prostoru do současnosti. Text přitom není zatěžován poznámkovým aparátem s odkazy na zdroje, ty jsou uváděny jen sporadicky. V závěru práce je však uvedena rozsáhlá komentovaná bibliografie, k níž ovšem lze vznést výhradu, protože až na výjimky nebere totiž v potaz jinonárodní produkci k dějinám Rusínů, spoléhá hlavně na anglickojazyčnou literaturu. Je přitom známo, že Paul R. Magocsi, který působí jako vedoucí pracovník ukrajinských studií na torontské univerzitě, je také mluvčím rusínštinou a ve svých pracích využívá literární zdroje i ve slovan-ských jazycích.

Vcelku je třeba ocenit, že vlastní text knihy je zdařile vyváženým kompromisem mezi populárním a odborným výkladem. Do textu jsou včleněny v grafickém odlišení též pasáže dokumentů,

kteří osvětlují kontext historických událostí. Obohacením tématu příslušných kapitol knihy je rovněž série tři desítek map, jejichž autorem je sám Paul R. Magocsi. Didaktickému záměru vydání knihy, o němž autor v úvodu publikace informuje čtenáře, přispívá i dobrá úroveň grafického zpracování. Z hlediska jazykové úpravy nelze ale přehlédnout, že slovenský překlad obsáhlé, téměř 600 stránkové publikace trpí tu a tam stylistickými nedostatky.

Koncepčně představuje práce Paula R. Magocsiho souhrnný přehled o karpatských Rusínech. Publikace je určena odborné i širší čtenářské veřejnosti a řadí se k základní literatuře o Podkarpatské Rusi. Její přínos spočívá mimo jiné také v tom, že nově otevírá prostor pro společenskovědní diskurz – včetně etnologů – o Rusínech.

Andrej Sulitka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Libor Dušek, Trojí tvář Váchánu. Proměny tradičního způsobu života horalů žijících na území Afghánistánu, Tádžikistánu a Pákistánu. Filozofická fakulta UK v Praze, Praha 2016, 246 s.–

Libor Dušek patří mezi české antropology a etnology, kteří se ve svých výzkumech specializují na oblast střední Asie. V tomto regionu autor badatelsky působí již od roku 2005. V průběhu několika dlouhodobých terénních výzkumů se autorův odborný zájem zkonkretizoval na otázku sociokulturních aspektů života tzv. Váchánců. A právě toto téma Libor Dušek představuje čtenářům ve své nejnovější publikaci *Trojí tvář Váchánu*.

Váchánci, společně s Šugnánci, Rušánci, Iškašimci aj. patří mezi pamírské etnicko-jazykové skupiny, které bývají označovány za tzv. Pamírce. Příslušníci pamírských skupin žijí především v horských lokalitách pohoří Pamír a od ostatních „nepamírských“ skupin se odlišují svým náboženským vyznáním (ismá‘ílíja), jazykovou příslušností (východoiránská jazyková skupina) a určitými aspekty materiální kultury. Vlivem historických

událostí na přelomu 19. a 20. století však někteří Váchánci začali migrovat a usazovat se i mimo historický Váchán. Někteří z těchto Váchánců opustili i lokalitu horského Pamíru a dnes žijí v podobných horských oblastech v pohoří Hindúkuš. Autor tedy hovoří o Vácháncích žijících v několika státech na pomezí tzv. pamírsko-hindúkušského uzlu. Libor Dušek se rozhodl realizovat badatelské pobyty mezi Váchánci žijícími v Tádžikistánu, Afghánistánu a Pákistánu. Poznatky z těchto výzkumů tvoří zodpovědnou výchozí pozici pro podrobnou a komplexní komparaci, která představuje jednu ze základních rovin dané monografie.

Libor Dušek dělí text své publikace do dvou základních částí, které výstižně pojmenovává Střecha světa a Trojí tvář Váchánu. Zatímco první část knihy má charakter spíše popisný a vymežující danou problematiku, v druhé části se autor především věnuje – výše zmíněné – komparaci jednotlivých váchánských skupin. První část, Střecha světa, jasně tematicky poukazuje na „původní“ domovinu Váchánců. Druhý oddíl publikace, Trojí tvář Váchánu, (tvořící i zastřešující název publikace), již analyzuje a komparuje rozdíly v oblastech materiální a duchovní kultury Váchánců žijících ve třech různých státech střední Asie.

Libor Dušek v části textu Střecha světa prokazuje velice dobrou orientaci v oblasti geografie a historie popisovaného regionu. Podrobně analyzuje vliv přírodního prostředí na kulturu popisovaných společenství a velice výstižně vymezuje historické události, v průběhu kterých došlo k roztržtění téměř homogenního etnika Váchánců do několika poměrně odlišných skupin. V této souvislosti stojí za zmínku především tzv. Velká hra na konci 19. století. Autor zdůrazňuje, že právě události a procesy spojené s dělením střední Asie na oblasti vlivu Ruska a Velké Británie rozdělily váchánské etnikum mezi dnešní

Tádžikistán a Afghánistán, a započaly i váchánskou migraci mimo pohoří Pamír na území dnešního Pákistánu.

Skutečnost, že příslušníci jednotlivých váchánských skupin žili v průběhu 20. století na území různých států s odlišnou historií, ideovou orientací a politickými systémy, se podle autora zásadním způsobem projevila v několika oblastech života Váchánců. Libor Dušek si v části Trojí tvář Váchánu vybral pro vlastní komparaci čtyři kulturní fenomény, na jejichž příkladech dokládá avizovaný odlišný historický vývoj. Jedná se o problematiku každodenního života (adaptační mechanismy a způsoby obživy ve vysokohorském prostředí), náboženství (především s důrazem na ismá'ílítskou verzi islámu), fenomén tradičního pamírského domu a konečně oblast svátků, zvyků a rituálů. Všechny čtyři oblasti jsou zpracovány poctivým způsobem: autor analyticky vychází nejen ze svých bohatých badatelských zkušeností a postřehů, ale také potvrzuje velice dobrou orientaci v adekvátní odborné literatuře.

Deklaruje ve svém textu snahu o kombinaci synchronní a diachronní perspektivy při analýze popisované problematiky. Takto zvolený přístup se z hlediska kontextuálního zakotvení práce ukazuje jako velice vhodný a přínosný. Publikace působí po obsahové i strukturální stránce kvalitním a komplexním dojmem. V neposlední řadě je vhodné zmínit skutečnost, že kniha Libora Duška má vysokou úroveň i z hlediska grafického zpracování. Dobře zvolené kartografické přílohy, různá schematická vyobrazení, dokumentační ilustrace a fotografie vhodně doplňují obsahovou rovinu dané práce. Duškova kniha Trojí tvář Váchánu tedy představuje velice zajímavý a hodnotně zpracovaný exkurz do historie a současné každodennosti etnicko-jazykové skupiny

Váchánců. Svůj přínos má však také v obecnější rovině badání o ostatních pamírských skupinách (analýza skupinového fenoménu pamírství), ale především v komplexnější rovině analýzy

etnických procesů v regionu střední Asie od konce 19. do začátku 21. století.

Tomáš Retka (Katedra sociálních věd Univerzity Pardubice)